

Regionun gələcəyini formalaşdıran 17-ci Zirvə görüşü

İndiki qloballaşma şəraitində regional əməkdaşlıq və iqtisadi integrasiya dünya gündəmində mühüm yer tutur. Bu baxımdan İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO) Zirvə görüşləri üzv ölkələr arasında siyasi, iqtisadi və sosial sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün əhəmiyyətli platformalardan biri hesab olunur.

İyulun 3-4-də Xankəndidə keçirilmiş növbəti Zirvə görüşü həm təşkilatın gələcək strateji hədəflərinin müəyyənləşdirilməsi, həm də bölgədə sülh, əməkdaşlıq və davamlı inkişaf üçün yeni imkanların yaradılması baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Prezident İlham Əliyev çıxışı zamanı vurğuladı ki, işğaldan azad edilmiş torpaqlarımızda artıq bir neçə əhəmiyyətli beynəlxalq tədbir reallaşdırılıb: "2023-cü ildə Şuşada ECO-nun Nazirlər Şurasının iclasını, 2024-cü ildə Türk Dövlətləri Təşkilatının ilk qeyri-rəsmi Zirvə görüşünü və bu ilin may ayında Laçında Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan rəhbərlərinin üçtərəfli Zirvə görüşünü qeyd etmək istərdim". Dövlət başçısı bu fikirləri söyləməklə 17-ci Zirvə görüşünün Xankəndidə keçirilməsinin xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini bildirib.

Zirvə görüşünün məhz Xankəndidə təşkili bir sıra mühüm mesajları özündə ehtiva edir. Birinci növbədə qısa zamanda Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun ölkənin ümumi coğrafiyasına integrasiyasını göstərir ki, bu da bölgədə həyatın normalaşdırılmasından xəbər verir. Tədbir həmçinin regionun təhlükəsiz və sabit şəraitdə bərpası və yenidən qurulmasına beynəlxalq marağın artdığını göstərir.

İkincisi, Zirvə görüşünün məhz

ECO-nun bu sammiti integrasiya, sabitlik və tərəqqi yolunda birliyin nümunəvi təməlini qoydu

Xankəndidə keçirilməsi Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinin beynəlxalq səviyyədə qətiyyətli nümayişidir. Bu, ölkənin öz torpaqlarında tam nəzarətini bərpa etməsi və bölgədə sülhün bərqərar olması üçün irəli sürdüyü strategiyanın əyani təsdiqidir. Beləliklə, tədbir siyasi baxımdan həm də regionda yeni bir dövrün başlanğıcı kimi qəbul olunur.

Daha bir vacib məqam isə beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinin yenidən Qarabağ bölgəsinə yönəlməsidir. ECO kimi beynəlxalq təşkilatın üzvlərinin Xankəndidə bir araya gəlməsi və birgə əməkdaşlıq gündəmini müzakirə etməsi regionun dayanıqlı inkişafı üçün beynəlxalq dəstəyin artmasına şərait yaradır. Bu, bərpa işlərinin daha geniş miqyasda həyata keçirilməsi və iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi üçün vacibdir. İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin (İİTKM) Türk Dünyası Araşdırmalar Mərkəzinin (TDAM) rəhbəri Vüsalə Cəfərova Zirvə görüşünün gündəliyini şərh edərək bildirib ki, bu görüş təşkilatın regional integrasiyanı dərinləşdirmə və dayanıqlı inkişaf istiqamətində strateji trayektoriyasında əhəmiyyətli hadisə kimi qiymətləndirilir: "ECO ölkələri 8 milyon kvadratkilometrdən çox ərazini özündə birləşdirir və təxminən 550 milyon nəfərlik əhalisi ilə dünya əhalisinin 6 faizindən çoxunu təşkil edir. Zəngin təbii ehtiyatlar, geoiqtisadi mərkəz kimi strateji mövqe və artan iqtisadi ambisiyalar bu regionu qlobal ticarət və investisiya mərkəzinə çevirmək potensialına malikdir. 2023-cü il üzrə ECO ölkələrinin ticarət dövriyyəsi 1016 trilyon dollar olub və bu, qlobal ticarətin 4,31 faizini təşkil edir. 2022-ci illə müqayisədə bu rəqəm azalsa da (4,48 faiz), böyük ticarət potensialına malikdir. 2023-cü ildə ECO ölkələrinin ticarət kəsiri 118,4 milyard dollar olub ki, bu da regionun ixrac imkanlarının mövcud potensialdan tam istifadə etmədiyini göstərir".

V.Cəfərova onu da qeyd edib ki, xarici birbaşa investisiyalar (XBİ) sahəsində də müsbət dinamika qeydə alınır. 2020-ci ildə 18 milyard, 2021-ci ildə 21,4 milyard, 2022-ci ildə isə 25,7 milyard dollar dəyərində XBİ axınları qeydə alınıb. Bu, 3 il ərzində 30 faizlik artım deməkdir: "Həmçinin cənab Prezidentin dediyi kimi, "Şərqi Qərbi" və "Şimal-Cənub" nəqliyyat dəhlizləri Azərbaycan üzərindən keçir və ECO-ya üzv ölkələrin əksəriyyəti bu dəhlizlərdən istifadə edir. Ölkəmiz bu sahədə də ECO-ya üzv ölkələrə böyük töhfə verə bilər".

Qeyd edək ki, ECO dövlətlərini bir-birinə bağlayan iqtisadi amillər arasında ticarət dövriyyəsinin artırılması, nəqliyyat və enerji resurslarının paylaşılması, investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması, sənaye və texnoloji əməkdaşlığın gücləndirilməsi, eləcə də regional infrastrukturun inkişafı mühüm yer tutur. Bu da vacib amildir ki, üzv ölkələr arasında gömrük prosedurlarının sadələşdirilməsi və tarif

maneələrinin aradan qaldırılması ticarətin səmərəliliyini artırır və iqtisadi integrasiyanı dərinləşdirir. Kənd təsərrüfatı sahəsində əməkdaşlıq üzv dövlətlərin ərzaq təhlükəsizliyini möhkəmləndirir və regional resursların daha səmərəli istifadəsinə şərait yaradır. Qlobal və regional iqtisadi çağırışlara qarşı birgə reaksiyanın təşkili, texnoloji yeniliklərin tətbiqi və rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişaf etdirilməsi də ECO üzvləri arasında əməkdaşlığın önəmli istiqamətlərindəndir.

ECO-nun 17-ci Zirvə görüşü regional integrasiyanın sürətləndirilməsi və iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi istiqamətində mühüm addımların atılması üçün vacib platforma rolunu oynadı. Görüş zamanı ticarət maneələrinin azaldılması, sərhəd prosedurlarının sadələşdirilməsi və birgə iqtisadi təşəbbüslərin dəstəklənməsi kimi məsələlər geniş müzakirə edildi.

Xankəndi Zirvəsi dünyaya bir neçə mühüm mesaj verdi. Tədbir Azərbaycanın öz torpaqlarında tam nəzarəti bərpa etdiyini və bunun beynəlxalq aləmdə tanındığını göstərdi. ECO-ya üzv dövlətlər bir daha nümayiş etdirdilər ki, regional əməkdaşlıq sülh, sabitlik və iqtisadi inkişaf üçün vacibdir və bu istiqamətdə birgə səylər davam etdiriləcək. Ən önəmlisi, bu görüş regionda sülhün bərqərar olması və qarşılıqlı anlaşmanın möhkəmlənməsi üçün vacib platforma olduğunu göstərdi.

Züleyxa ƏLİYeva,
"Azərbaycan"